

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Книженко О. Домашнє насильство: проблеми кваліфікації. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. № 2. С. 45-52.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

УДК 343.953(043.2)

Петухова А.А., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Ланцедова Ю.О., к.ю.н., доцент

МЕЖІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНАЛІСТИЦІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Криміналістика займається вивченням людської особистості для відшукування способів і прийомів впливу на неї, а в остаточному підсумку для оцінки особистості конкретної людини.

Якщо проаналізувати висловлені пропозиції щодо дослідження особистості, розташувавши їх в хронологічному порядку і взявши за точку відліку роботи, опубліковані після 1958 р., тобто після прийняття Основ кримінального законодавства і судочинства СРСР і союзних республік, то можна встановити головну тенденцію їх розвитку: спочатку вносилися загальні формулювання, потім було сформовано цілу низку конкретних переліків відомостей, згрупованих за різними підставами, і, нарешті, оформлявся підхід до структури особистості.

У числі проблем удосконалення діяльності органів розслідування заслуговує на увагу питання криміналістичного вивчення особи підозрюваного, техніки, тактики і методики збирання і використання інформації про його особу. Виходячи із сутності базового для криміналістичної тактики поняття - тактичного прийому, вважаємо, що в криміналістичній тактиці доцільно виділяти і досліджувати такі структурні елементи криміналістичної характеристики особистості злочинця, які припускають можливість ефективного впливу на нього з боку іншої особи, в нашому випадку слідчого [1, с. 45].

Етичний аспект впливу на особу підозрюваного в процесі розслідування злочинів надзвичайно складний. Звісно, що слідча діяльність регулюється переважно нормами професійної етики, яка передбачає в залежності від ситуації будь-який психологічний вплив на особу підозрюваного, якщо воно прямо не суперечить кримінально-

процесуальному закону. З огляду на значимість впливу на особу злочинця в криміналістичній тактиці, необхідно торкнутися питання про ступінь характерності його для всіх слідчих дій.

Зрозуміло, що ряд слідчих дій за своїм змістом радикально відрізняються. В.А. Образцов, пропонує класифікацію слідчих дій на вербальні і невербальні. За цією на перший погляд дуже простою класифікацією варте бачення криміналістичного (а не кримінально-процесуального) розуміння сутності слідчої дії, розуміння «духу» слідчої дії, що робить можливим виділення криміналістичних класифікаційних груп слідчих дій. Незважаючи на те, що в основу даної класифікації покладено тільки мовний фактор (фактор форми спілкування), саме він і ділить на два масиви слідчі дії [2, с. 164].

Дійсно, ступінь відсутності або наявності в слідчій дії можливості спілкування радикально змінює характер і головне - спектр використовуваних тактичних прийомів. Систематизація слідчих дій здійснюється, виходячи з можливості впливу слідчого на особу підозрюваного.

Вплив на злочинця спостерігається практично у всіх слідчих діях, проте в одних слідчих діях потенціал його вкрай великий (допит); в інших - проведення їх вкрай важко, якщо подібного впливу не спостерігалось в початковій стадії даної слідчої дії (вплив у формі оптимізації психологічного стану особи, його адаптація до умов проведення слідчої дії - пред'явлення особи для впізнання, слідчого експерименту).

Інший зміст у таких слідчих діях, як огляд місця події, проведення експертизи, що утворюють групу невербальних слідчих дій. Так, огляд місця події надає велике число можливостей для криміналістичного вивчення особистості підозрюваного, проте подібне вивчення відбуватиметься не через призму впливу, а в процесі реконструкції елементів особистості злочинця по гарячих слідах злочину.

Криміналістична характеристика особистості злочинця в тактичному аспекті орієнтована на змістовну сторону тактичного прийому - особистість, на яку впливають. Результатом впливу з боку слідчого на особистість підозрюваного буде або трансформація елементів криміналістичної характеристики особистості злочинця, або їх ситуаційна модифікація. В ідеалі метою тактичного прийому є досягнення таких змін в особі підозрюваного, які б володіли властивостями тривалості і глибини [3, с. 41].

Однак на практиці зустрічаються ситуації, коли викритий у дачі неправдивих свідчень злочинець, знову конструює нову брехню. Криміналістичний вплив на елементи структури криміналістичної характеристики особистості злочинця в криміналістичній тактиці немислимо без дослідження певних даних, що характеризують сферу особистості підозрюваного, на яку вони впливають. Біографічні дані про

особу підозрюваного, відповідно проаналізовані, дають можливість слідчому ефективно впливати на рівень цінностей особистості злочинця.

При побудові класифікації інформації та визначенні меж вивчення особистості обвинуваченого необхідно йти в зворотному порядку, від особистості до відомостей, тобто за вихідне повинна бути взята особистість як така, а зібрані відомості характеризувати прояви її найбільш важливих, сутнісних сторін. При визначенні напрямків вивчення слід використовувати розробки інших наук, а саме філософії і соціології, про основних сферах діяльності, в яких особистість виявляється тією чи іншою своєю стороною, про що було сказано раніше. Таким чином, підставою класифікації відомостей про особу будуть виступати не довільно обрані критерії, по яких конструюються групи відомостей, а об'єктивно існуючі сторони особистості. Зібрана стосовно цих сторін інформація дасть всебічне уявлення про особистість [4, с. 13].

Підсумовуючи викладені моменти, можна привести узагальнений перелік відомостей про особистості злочинця, що підлягають встановленню: соціальнодемографічні відомості; відомості про ставлення до праці (навчання), про суспільнополітичній діяльності, поведінку в побуті, проведення культурного дозвілля; відомості про наявність (або відсутність) минулого антисуспільної і злочинної діяльності; відомості про темперамент, емоційно-вольових та інших психологічних якостях.

Література

1. Коршик М., Степичев С. Объем и методы изучения личности обвиняемого. *Социалистическая законность*. 1999. № 3. С. 40-46.
2. Образцов В.О. Криминалистическая психология: науч. пособие. Москва: Юнити-Дана, 2002. 395 с.
3. Гончаренко В.Г. Право і криміналістика. *Вісник академії наук України*. 2014. Вип. 1. С. 40-43.
4. Ларьков А.Н. Изучение личности расхитителя и предупреждение хищений на предварительном следствии в суде: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 1999. 22 с.

УДК 343.1 (043.2)

Пущик І. М., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Семчук Н.О., к.ю.н.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Відповідно до положень ст. 5 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) кожному